

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Заместник-министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД
№ РД 09-1993, 11.09.2018 г.

На основание чл. 13д, ал. 1 и ал. 2, т. 1 от Закона за професионалното образование и обучение, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с осигуряването на обучението по учебен предмет, и Заповед № РД 09-3708/23.08.2017 г. на министъра на образованието и науката

УТВЪРЖДАВАМ

Учебна програма за специфична професионална подготовка по учебен предмет заваряване – учебна практика за специалност код 5210901 „Заваряване“, професия код 521090 „Заварчик“ от професионално направление код 521 „Машиностроене, металообработване и металургия“.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2018/2019 година.

10.9.2018 г.

X

Таня Михайлова
Зам.-министър на образованието и науката
Signed by: Tanya Kirilova Metodieva-Mihaylova

ВЯРНО С ЕЛЕКТРОННО
ПОДПИСАНИЯ ДОКУМЕНТ

Приложение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за специфична професионална подготовка

по

ЗАВАРЯВАНЕ

учебна практика

Утвърдена със Заповед № 2909-1993/11.09. 2018 г.

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 521 „Машиностроене, металообработване и металургия“

ПРОФЕСИЯ:

код 521090 „Заварчик“

СПЕЦИАЛНОСТ:

код 5210901 „Заваряване“

София, 2018 година

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма **заваряване – учебна практика** е предназначена за професиите „Машинен техник“, „Техник – приложник“, „Машинен оператор“, „Техник – металург“, „Заварчик“ и „Мехатроника“ от професионално направление „Машиностроене, металообработване и металургия“.

Учебното съдържание осигурява възможности за изграждане на умения и навици за практическо изпълнение на заваръчни дейности, включващи ръчно електродъгово заваряване с обмазан електрод (РЕДЗ), електродъгово заваряване в защитна газова среда с топящ се електрод (МИГ/МАГ) и заваряване в защитна газова среда с нетопящ се волфрамов електрод (ВИГ). Тежестта пада върху правилата и техниката на изпълнение на всяка операция от подготовката на изделието до контрола на качеството на шева.

Обучението по предмета се осигурява чрез междупредметни връзки с учебните предмети от отрасловата подготовка - техническо чертане, материали и заготовки и шлосерство - практика и със заваряване на металите – теория от специфичната професионална подготовка.

Настоящата програма е съобразена с Европейската федерация по заваряване / EWF /. В учебната програма е включено познаване и използване на европейски стандарти по заваряване.

В състава на дидактическите средства е необходимо да се използват чертежи, конструктивна и технологична документация, справочни материали, табла, мултимедия и др.

Учебните часове по **заваряване – учебна практика** е необходимо да се провеждат в учебни работилници, обезпечени с необходимите инструменти, пособия и материали, отговарящи на изискванията за спазване на здравословни и безопасни условия на труд.

Приключването на всяка учебна практика да включва анализ на дейността на учениците и придобитите умения.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

Основната цел на обучението е учениците да придобият система от знания, умения и навици за:

- изпълнение на основните заваръчни операции по различни методи;
- разчитане на конструктивна и технологична документация и специфична заваръчна процедура (СЗП);
- работа със заваръчна апаратура и настройване основните заваръчни параметри на токизточника съобразно СЗП;
- избор на добавъчните материали и защитен газ според метода на заваряване и основния материал;
- подбор на контрола за изпитване на качеството на завареното съединение;
- работа в екип;
- прилагане на правилата за здравословни и безопасни условия на труд.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Общият брой учебни часове по учебния предмет **заваряване – учебна практика** е 18, 36 или 108 часа, които се разпределят по класове, в зависимост от типовия учебен план, по който се осъществява обучението.

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Структурирането на учебното съдържание е по теми. За всяка тема в програмата са записани препоръчителен брой учебни часове. Учителят конкретизира броя на учебните часове за всяка тема. Учителят разпределя броя на часовете, предвидени по учебния план и по учебната програма в годишното си разпределение.

За постигане целите на обучението учителят разпределя учебните часове за нови знания и умения, практически упражнения и контрол.

№ по ред	Наименование на разделите и темите	Брой часове	Брой часове	Брой часове
1.	Въведение	5	6	12
1.1.	Здравословни и безопасни условия на труд и противопожарна безопасност в учебната работилница.	1	1	3
1.2.	Източници на ток за заваряване.	1	1	3
1.3.	Спомагателно заваръчно обзавеждане и организация на работното място.	1	1	3
1.4.	Подготовка на детайлите за заваряване. Избор на режим на заваряване	1	3	6
2.	Заваръчен процес - РЕДЗ	11	16	28
2.1.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 4 до 13 мм. в долно положение, позиция – РА.	1	2	4
2.2.	Заваряване на нелегирани, бедни на въглерод стомани или нисколегирани стомани, група Ш 01 на ъглов шев с дебелина на ламарина от 4 до 13 мм, хоризонтално-вертикална заваръчна позиция /РВ/. Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 4 до 13 мм. – хоризонтално положение във вертикална равнина позиция - РВ.	2	2	4
2.3.	Заваряване на нелегирани, бедни на въглерод стомани или нисколегирани стомани, група XV01 на ъглов шев с дебелина на ламарина от 4 до 13 мм и подова заваръчна позиция /РА/. Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 4 до 13 мм – вертикално положение отдолу нагоре, позиция – РВ.	2	2	4
2.4.	Заваряване на нелегирани, бедни на въглерод стомани или нисколегирани стомани, група XV 01 на ъглов шев с дебелина на ламарина от 4 до 13 мм, вертикална нагоре заваръчна позиция /РВ/. Заваряване на ъглов шев на тръба с диаметър	2	2	4

	50мм, дебелина на стената 4 мм и дебелина на листовия материал от 4 до 8 мм, позиция – PF.			
2.5.	Заваряване на ъглов шев на тръба от 50 до 100 мм към листов материал с дебелина от 3 до 13 мм - подова заваръчна позиция /РА/, стомана група 01. Заваряване на ъглов шев на тръба с диаметър 100 мм, дебелина на стената 5 мм и дебелина на листовия материал от 8 до 13 мм, позиция – PF.	2	2	4
2.6.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 4 до 13 мм – хоризонтално в таванно положение, позиция – PD.	2	3	4
2.7.	Изпълнение на ъглов многослоев шев в различни пространствени положения.	1	2	4
3.	Заваръчен процес – МАГ	11	16	28
3.1.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 1 до 13 мм – хоризонтално положение във вертикална равнина, позиция - PB.	1	2	4
3.2.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 1 до 4 мм – вертикално положение отгоре надолу, позиция – PF.	1	2	4
3.3.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 4 до 13 мм – вертикално положение отдолу нагоре, позиция – PF.	2	2	4
3.4.	Заваряване на ъглов шев на тръба с диаметър 50мм, дебелина на стената 4 мм и дебелина на листовия материал от 1 до 8 мм, позиция – PF.	2	2	4
3.5.	Заваряване на ъглов шев на тръба с диаметър 100 м., дебелина на стената 5 мм и дебелина на листовия материал от 8 до 13 мм, позиция – PF.	2	2	4
3.6.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 1 до 13 мм – хоризонтално в таванно положение, позиция – PD.	2	2	4
3.7.	Изпълнение на ъглов многослоев шев в различни пространствени положения.	1	2	4
4.	Заваръчен процес - ВИГ	9	16	40
4.1.	Заточване на електродите. Начини за оформяне на върха на волфрамовите електроди.	1	2	4
4.2.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 1 до 3 мм – вертикално положение отдолу нагоре, позиция – PF.	1	2	4
4.3.	Заваряване на ъглов шев на листов материал с дебелина от 1 до 3 мм – хоризонтално положение във вертикална равнина, позиция - PB.	1	2	4
4.4.	Заваряване на ъглов шев на неподвижно закрепена тръба с диаметър от 40 до 60 мм, ос – хоризонтална с дебелина на стената от 2 до 3 мм, положение – вертикално отдолу нагоре, позиция – PF.	2	2	4
4.5.	Заваряване на ъглов шев на неподвижно закрепена тръба с диаметър от 40 до 60 мм, ос – вертикална с дебелина на стената	2	2	4

	от 2 до 3 мм, положение – хоризонтално – таванно, позиция - PD.			
4.6.	Измерване, изпитване и контрол на заварени съединения.	1	3	8
4.7.	Разчитане на специфична заваръчна процедура.	1	3	4
4.8.	Изработка на изделия от шина, ъглов профил и листов стомана по зададен чертеж.	0	0	8
	Общ брой часове	36	54	108

Раздел 1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Здравословни и безопасни условия на труд и противопожарна безопасност в учебната работилница.

Работно място на заварчика. Техническо оборудване и организация на дейностите. Основни правила за безопасност при ръчно електродъгово заваряване и при газокислородно заваряване. Мерки за предпазване от пожари. Основни документи и изисквания за ЗБУТ. Инструктажи. Избор на лични предпазни средства. Избор на инструменти и преценяване вида и типа им според зададеното занятие. Работа с измерителни инструменти, калибри, шаблони, шлосерски инструменти.

1.2. Източници на ток за заваряване - избиране на източник за постоянен или променлив ток. Пускане на източника. Определяне режима на работа. Настройване токизточника на основните заваръчни параметри съобразно спецификацията на заваръчната процедура.

1.3. Спомагателно заваръчно обзавеждане и организация на работното място.

Видове съоръжения, приспособления, екипировка и приложение. Съоръжения за механизирани заваръчните движения и на монтажа (манипулатори, позиционери, ротатори, ролкови стендове, обръщачи). Типизация на заваръчните приспособления. Организация на работното място и инструментите на заварчика.

1.4. Подготовка на детайлите за заваряване. Избор на режим на заваряване.

Почистване на детайлите. Придаване на необходимата форма на краищата за заваряване. Правилен монтаж и прихващане на заваряваните детайли в съответствие със СЗП. Здравословни и безопасни условия на труд.

Раздел 2. ЗАВАРЪЧЕН ПРОЦЕС - РЕДЗ

Организация на работното място. Подготовка на детайлите за заваряване. Придаване на необходимата форма на краищата. Избор на правилно заваръчното оборудване. Избор на правилен тип и диаметър на обмазания електрод в зависимост от основния метал. Настройва главните заваръчни параметри за процеса според СЗП. Изпълнява ъглови шевове на листов матери с различни дебелини в позиции РА, РВ и PD, едностранно и двустранно с електроди с различен тип обмазка. Заварява тръба към планка в позиции РF и PD. Прилага различни техники на заваряване. Отстранява заваръчните несъвършенства. Спазва специфичните изисквания за безопасност при РЕДЗ.

Раздел 3. ЗАВАРЪЧЕН ПРОЦЕС – МАГ

Организация на работното място. Подготовка на детайлите за заваряване. Придаване на необходимата форма на краищата. Избор на правилно заваръчно оборудване. Избор на правилен тип и диаметър на заваръчния тел и защитен газ в зависимост от основния метал. Настройва главните заваръчни параметри за процеса според СЗП. Изпълнява ъглови шевове

на листов материал с различни дебелини в позиции РВ, РF и РD, едностранно и двустранно. Заварява тръба към планка в позицията РF. Прилага различни техники на заваряване. Отстранява заваръчните несъвършенства. Спазва специфичните изисквания за безопасност при МИГ/МАГ заваряване.

Раздел 4. ЗАВАРЪЧЕН ПРОЦЕС - ВИГ

Организация на работното място. Подготовка на детайлите за заваряване. Придаване на необходимата форма на краищата. Избор на правилно заваръчно оборудване. Познаване на различните видове волфрамови електроди, начина им на заточване и тяхното приложение. Избира правилен тип и диаметър на заваръчния тел и защитен газ в зависимост от основния метал. Настройва главните заваръчни параметри за процеса според СЗП. Изпълнява ъглови шевове на листов материал с различни дебелини в позиции РВ и РF. Заваряване на тръба към планка в позиции РF и РD. Прилагане на различни техники на заваряване. Отстраняване на заваръчни несъвършенства. Спазване на специфични изисквания за безопасност при ВИГ заваряване.

4.6. Измерване, изпитване и контрол на заварени съединения.

Извършване на предварителен, текущ и окончателен контрол чрез визуален оглед. Оценяване спазването на изискванията към шева – ширина, форма, гладкост и др. Проверка за наличие на геометрични несъвършенства. Самостоятелно коригиране на несъвършенства от типа на: пори, шлакови включвания, подрези, прекомерна изпъкналост, вдлъбнатост и др. Измерване с шаблон катета и дебелината на шева.

4.7. Разчитане на специфична заваръчна процедура (СЗП) - подготовка на детайлите за заваряване, избор на добавъчен материал, защитен газ и режими на заваряване в зависимост от основния материал .

4.8. Изработка на изделия от шина, ъглов профил и листов стомана по зададен чертеж.

Подготовка на детайлите — измерване, разчертаване, разкрояване, зачистване на краищата и т.н. Придаване на необходимата форма на краищата. Избор на режим на заваряване. Избор на захващане и последователност на изпълнение на заваръчните шевове. Установяване на детайлите в положение за заваряване. Възбуждане и поддържане на горенето на дъгата. Почистване на шева от шлага. Контрол и проверка качеството на шевове. Организация на работното място. Здравословни и безопасни условия на труд.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕТО

В края на обучението учениците трябва да притежават компетентности за:

- ✓ устройство, принцип на действие и настройване на заваръчните токоизточници и апарати за РЕДЗ и правилната им експлоатация;
- ✓ подбор на работни и измервателни инструменти, приспособления и материали в съответствие с възложената работа;
- ✓ разчитане на несложни скици, схеми и чертежи, на които е показан вида и размерите на заваръчния шев;
- ✓ избиране на правилния метод на заваряване според вида и свойствата на материала;
- ✓ спазване технологията на монтаж и демонтаж на частите на отделните механизми;
- ✓ самостоятелно определяне на технологичната последователност на операцията;
- ✓ изпълняване операции по метода на ръчно електродъгово заваряване на ъглови съединения в различни пространствени положения;

- ✓ изпълняване на ъглови заваръчни съединения от стомана в различни пространствени положения чрез МАГ – заваряване;
- ✓ изпълняване на ъглови заваръчни съединения от стомана в различни пространствени положения чрез ВИГ – заваряване;
- ✓ правилно и самостоятелно изпълнение на шлосерски операции при подготовка на заваръчните краища на детайлите,
- ✓ извършване на текущ и окончателен контрол чрез външен оглед на изделието;
- ✓ безопасност, охрана и хигиена на труда при изпълнение на заваръчни работи.

Забележка: Учениците, обучавани по вариант – 108 часа, трябва да могат да изработват изделия от шина, ъглов профил и листовата стомана по зададен чертеж.

VI. ЛИТЕРАТУРА

1. Лалов, Н., П. Пенчев, Л. Каменова. Техника и технология на заваряването. Техника, София, 2010 г.
2. Ташков, Т., А. Янков, В. Бакърджиев. Заваряване в защитна газова среда. Техника, София, 1998 г.
3. Миленкова, А. Здравословни и безопасни условия на труд – Учебно помагало за задължителна професионална подготовка. Нови знания, София, 2005 г.
4. Актуални стандарти (ISO, EN, БДС).

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ:

1. инж. Малинка Красиминова Антонова – учител в ПГПТ „А. Ц. Буров”, гр. Русе.
2. инж. Васил Бойчев Букорещлиев – ПГМТ „Проф. Цв. Лазаров”, гр. Пловдив.